

ĐẠI SỨ QUÁN HỢP CHỨNG QUỐC HOA KỲ

Phòng Thông tin - Văn hoá

Tầng 3, Rose Garden Tower, 6 Ngọc Khánh

Hà Nội, Việt Nam

(84-4) 831-4580 -- Fax: (84-4) 831-4601

NHÀ TRẮNG

Văn phòng Thư ký Báo chí

(Hà Nội, Việt Nam)

Chủ nhật ngày 19/11/2000

PHÒNG VẤN TỔNG THỐNG

DO JOHN KING CỦA KÊNH TRUYỀN HÌNH CNN THỰC HIỆN

KHÁCH SẠN CARAVELLE, THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH, VIỆT NAM

4:30 chiều

Hỏi: Cảm ơn các bạn đã tới với chương trình của chúng tôi. Chúng ta đang ở thành phố Hồ Chí Minh với Tổng thống Mỹ Bill Clinton và đây là ngày cuối cùng trong chuyến thăm lịch sử của Tổng thống tới Việt Nam.

Trước tiên xin cảm ơn Tổng thống đã tham gia chương trình của chúng tôi.

Bản thân các sự kiện đã nói lên tất cả. Ngài là vị Tổng thống Mỹ đầu tiên tới thăm Việt Nam sau khi chiến tranh kết thúc và là vị Tổng thống đầu tiên đặt chân tới Hà Nội, thủ đô của Việt Nam.

Chúng tôi rất quan tâm tới những suy nghĩ của Ngài. Ngài gọi đây là một chương mới, mở ra một trang mới trong quan hệ hai nước. Vậy theo Ngài thì điều đó có ý nghĩa gì đối với nhân dân Việt Nam và nhân dân Mỹ?

Tổng thống: Tất nhiên, tôi hy vọng đối với nhân dân Việt Nam điều đó có nghĩa là tiếp tục mở cửa và thịnh vượng. Việt Nam đã đạt được nhiều tiến bộ trong vài năm qua. Nền kinh tế đang ngày càng đa dạng. Việt Nam ngày càng mở cửa với thế giới bên ngoài. 60% dân số Việt Nam dưới 30 tuổi. Phần lớn họ không còn nhớ chút nào tới cuộc chiến tranh và họ luôn hướng tới tương lai. Họ đang tự hỏi mình tất cả những câu hỏi cơ bản về tình hình thế giới hiện nay, họ sẽ gắn kết bản thân mình như thế nào với thế giới đó và nước Việt nam sẽ phát triển ra sao. Do vậy tôi hy vọng chúng ta đã mở ra một chương mới và điều đó sẽ có lợi cho nhân dân cả hai nước.

Hỏi: Hiện nay, rõ ràng một phần của chương mới mở đó chính là quan hệ kinh tế được mở rộng. Ngài có tin rằng ít nhất trong thời gian trước mắt, chúng ta còn có thể đi xa hơn thế? Sau cuộc gặp gỡ ngày hôm qua với nhà lãnh đạo đảng Cộng sản Việt Nam, người đã ám chỉ nước Mỹ là nước đế quốc trên một tờ báo ra hàng ngày, nói rằng ông hy vọng sẽ có sự tôn trọng đối với một số cách triển khai công việc tại Việt Nam. Trong bài phát biểu với sinh viên trường Đại học quốc gia được truyền hình trực tiếp toàn quốc, Ngài có nêu một số ví dụ trong các lĩnh vực tự do cá nhân, tự do tín ngưỡng và tự do chính trị ở Mỹ.

Ngài có tin rằng khi chính phủ Việt nam chấp nhận quan hệ kinh tế cởi mở hơn với phương Tây thì họ sẽ làm bất cứ điều gì để đạt được những tiến bộ trong những lĩnh vực khác không?

Tổng thống: Tôi nghĩ sẽ có tự do cá nhân nhiều hơn nữa. Sáng nay tôi có cuộc họp bàn tròn với nhiều thanh niên và họ cũng tự hỏi mình những câu hỏi tương tự. Tôi tin rằng khi chúng ta thực hiện Hiệp định thương mại và rời Việt

nam tiến tới trở thành thành viên của Tổ chức Thương mại Thế giới thì pháp quyền sẽ trở nên quan trọng hơn và sự mở cửa cũng quan trọng hơn. Lúc đó mọi người sẽ được tiếp cận nhiều hơn với Internet và đủ loại thông tin. Do vậy lúc đó sẽ có nhiều tự do hơn.

Lúc đó câu hỏi đặt ra sẽ là : khi nào sự tự do ấy trở thành tự do chính trị và liệu hệ thống chính trị có cản trở họ hơn nữa hay không, như đã từng xảy ra trong trường hợp một vài nước? Câu trả lời thành thực là chúng tôi không biết được tiến trình này sẽ tiến triển đến đâu. Nhưng tôi nghĩ rằng xu hướng tiến tới tự do là hầu như không thể đảo ngược được. Thanh niên Việt nam trẻ khoẻ, tràn đầy sinh lực. Và như bạn thấy ở trên đường phố Việt Nam đấy, dân chúng bày tỏ nhiều thiện chí đối với nước Mỹ. Dân chúng rất quan tâm tới nước Mỹ và cách mà chúng ta đang giải quyết những thách thức của thế kỷ mới. Do vậy tôi tin rằng xu hướng này là tích cực.

Dĩ nhiên, các nhà lãnh đạo chính trị sẽ có những cuộc tranh luận riêng của họ và tôi cũng đã có một cuộc tranh luận nhỏ, thú vị với Tổng bí thư Đảng Cộng sản Việt nam về nước Mỹ và tôi đã lập luận mạnh mẽ rằng Mỹ không phải là đế quốc. Chúng ta chưa hề có bất cứ một mô hình đế quốc nào ở đây. Mâu thuẫn chính là ở chỗ quyền tự quyết thực sự có ý nghĩa gì, tự do và độc lập có ý nghĩa gì đối với người dân Việt Nam

Nhưng chúng ta có cơ hội để tiếp tục cuộc tranh luận đó theo cách hòa bình và xây dựng hơn. Tôi nghĩ việc họ cảm thấy thoải mái khi trao đổi với chúng tôi, rồi sau đó truyền bá rộng rãi về cuộc trao đổi đó - mà rốt cuộc là họ đã cho phép truyền hình trực tiếp bài phát biểu của tôi - thì theo tôi nghĩ đây là một dấu hiệu tốt.

Ở Hà Nội và thành phố Hồ Chí Minh mọi người đổ ra đường để nhìn thấy tôi. Đó không phải là tôi mà chính là nước Mỹ. Ở đây, mọi người rất quan tâm và ủng hộ nước Mỹ. Do vậy, tôi nghĩ chúng ta đang đi đúng hướng.

Hỏi: Xin được hỏi Ngài về một số thời khắc đáng ghi nhớ trong chuyến thăm lần này. Và nếu như Ngài đang ở Mỹ để theo dõi chuyến thăm này thì chúng ta chỉ thấy chuyến thăm này qua những con số - gần 300 bộ hài cốt được chuyển về Mỹ trong thời gian ở cương vị Tổng thống của mình, và tiền của đổ vào những nỗ lực khai quật hài cốt. Nhưng tất cả mới chỉ là các con số cho tới khi Ngài có cơ hội được nhìn thấy những gì mình làm ngày hôm qua khi đi thực địa.

Tổng thống: Thật choáng ngợp. Điều quan trọng đối với người Mỹ là họ phải hiểu rằng cái đã làm cho quan hệ với Việt Nam tiến triển được trong tám năm qua chính là sự hợp tác của họ trong nỗ lực xác định, khai quật và đưa về Mỹ những quân nhân đã mất tích trong chiến tranh và giải quyết các trường hợp tù nhân chiến tranh (POW) và lính Mỹ mất tích trong chiến tranh (MIA). Và chúng ta đã giải quyết được hàng trăm trường hợp như vậy. Và trong những trường hợp chúng ta nghĩ là tìm được địa điểm có hài cốt của người lính Mỹ nào đó như địa điểm chúng ta đã đi thăm - chúng ta tin rằng cách đây 33 năm, một chiếc máy bay đã rơi xuống đó, và rằng hài cốt người phi công vẫn còn ở đó. Hai người con trai của người phi công đó đã đi cùng chúng tôi tới hiện trường. Chúng tôi xem những người dân Việt Nam làm việc cùng những người Mỹ, bùn ngập tới ngang hông, đào đất, đổ đi những đống bùn lớn, và xem những người Việt Nam khác moi từ trong đống bùn ra bất kỳ một mảnh kim loại hay mảnh vải nào, bất kỳ, bất kỳ thứ gì có thể cho chúng ta đầu mối để biết được đây có đúng là địa điểm máy bay đã rơi và tìm kiếm xem còn có cái gì ở sâu dưới bùn hay không.

Điều đó khiến tôi vô cùng xúc động. Và đó chính là nỗ lực chân thành mà họ hợp tác với chúng ta - và cũng là nỗ lực chúng ta hợp tác với họ. Họ còn 300.000 trường hợp vẫn chưa được giải quyết. Tôi mang tới Việt Nam khoảng 350.000 trang tài liệu. Chúng ta sẽ trao tiếp cho họ thêm một triệu trang tài liệu nữa để họ có thể tự giải quyết những trường hợp của mình. Đó là những gì đã giúp chúng ta có thể tập trung toàn bộ cho tương lai, quan hệ thương mại và các nỗ lực giáo dục và y tế, tất cả những gì chúng ta đang làm.

Hỏi: Cá nhân Ngài có suy nghĩ gì khi đứng đó, cầm những mảnh vỡ của máy bay, một nhãn hiệu trên một bộ phận của máy bay và con gái Ngài đứng bên cạnh đã khóc. Ngài chắc cũng không cảm được lòng mình. Bên cạnh Ngài là

hai người đàn ông cao lớn, đã trưởng thành. Tôi tin rằng lần cuối cùng họ nhìn thấy người cha của mình khi họ mới sáu hay tám tuổi. Trong khoảnh khắc ấy Ngài có cảm nhận như thế nào?

Tổng thống: Trước tiên, tôi vui mừng vì chúng ta đã làm điều đó. Tôi nghĩ tôi tự hào là một người Mỹ và tự hào rằng chúng ta đã nỗ lực và đạt được tiến bộ này. Tôi rất biết ơn sự hợp tác của chính phủ Việt Nam và của các làng xã Việt Nam. Như bạn biết đấy, có rất nhiều người ở đó, lội xuống bùn, cố tìm kiếm dấu vết của người cha của hai người con trai. Và đối với tôi điều đó tượng trưng cho những gì tốt đẹp nhất về đất nước chúng ta và những gì chúng ta có thể làm được trong việc hòa giải hai dân tộc đã bị chia rẽ một cách đắng cay trong một thời gian dài.

Như bạn biết đấy, chưa phải đã hoàn tất được tất cả. Chúng ta còn rất nhiều việc phải làm để giải quyết nốt những trường hợp tương tự. Tôi vẫn hy vọng và tin tưởng rằng cần có tự do hơn nữa ở Việt Nam và công nhận lòng dũng cảm của những quân nhân chiến đấu trong quân đội Nam Việt Nam, cũng như Việt Cộng và quân đội Bắc Việt Nam. Tôi hy vọng và tin rằng cộng đồng người Mỹ gốc Việt - hơn 1 triệu người - sẽ đóng góp nhiều hơn nữa trong công việc này.

Hôm nay, chúng tôi tới thăm một hải cảng và nói về một cơ sở được phẩm lớn của hai phụ nữ người Mỹ gốc Việt, hai chị em và sự hiện diện của họ tại Việt Nam. Nhưng còn có nhiều điều khác mà người Việt Nam cần công hiến. Xin quay trở lại câu hỏi của bạn, mọi việc bắt đầu với những gì chúng ta đã chứng kiến ngày hôm qua, đó là nỗ lực xác định và mang về Mỹ hài cốt của tất cả các quân nhân Mỹ vẫn còn ở đây. Đó là giây phút thiêng liêng. Tất cả người Mỹ nên tự hào về điều đó.

Hỏi: Xin cảm ơn. Mời các bạn tạm nghỉ ít phút và sau đó quay trở lại thành phố Hồ Chí Minh để tiếp tục cuộc phỏng vấn với Tổng thống Mỹ.

* * *

Hỏi: Tôi muốn hỏi Ngài một chút về cảm nghĩ cá nhân của Ngài về chuyến thăm Việt Nam lần này? Khi còn trẻ, Ngài phản đối cuộc chiến. Ngài cũng đã từng viết Ngài thấy ghê tởm cuộc chiến. Tuy nhiên với cương vị Tổng thống và được sự ủng hộ của các cựu chiến binh Việt Nam, Ngài đã nỗ lực thúc đẩy, trước hết là bỏ cấm vận và sau đó là bình thường hóa quan hệ hai nước.

Khi Ngài tới đây, theo Ngài thì chuyến thăm lần này sẽ được nhìn nhận và đánh giá như thế nào tại Mỹ, không chỉ trong cộng đồng các cựu chiến binh Mỹ mà đặc biệt trong cộng đồng các cựu chiến binh Việt Nam và cảm nghĩ cá nhân của Ngài về mối liên kết giữa thời trai trẻ với vai trò hiện nay của mình trong việc tạo ra mối quan hệ mới này?

Tổng thống: Cho phép tôi trả lời riêng từng câu hỏi. Trước tiên tôi hy vọng cộng đồng các cựu chiến binh sẽ nhìn nhận chuyến thăm lần này với niềm tự hào bởi vì trong vòng tám năm qua chúng ta không thể làm được gì nếu không có sự hỗ trợ của các cựu chiến binh trong Quốc hội và trong nhiều tổ chức cựu chiến binh khác.

Thượng nghị sĩ John Kerry, Bob Kerrey, John McCain, Chuck Robb; Đại sứ Mỹ tại Việt Nam Pete Peterson, người đã là tù binh chiến tranh trong vòng 6 năm rưỡi. Trong ba năm đầu, bà vợ ông thậm chí không hề biết là ông còn sống. Khi đứa con trai thứ ba của ông được sáu tuổi, ông mới được nhìn thấy mặt con. Pete đã làm việc trong Quốc hội Mỹ khá lâu trước khi tôi bổ nhiệm ông làm Đại sứ. Do vậy, tôi nghĩ cộng đồng cựu chiến binh tự hào về điều đó.

Và tôi cũng xin nhắc lại là không điều gì có thể xảy ra nếu như không có sự hợp tác từ phía Việt Nam trong nỗ lực giải quyết các trường hợp POW và MIA. Chưa bao giờ trong lịch sử chiến tranh lại có hai nước phải nỗ lực trong thời gian dài, đầu tư nhiều tiền của như vậy để giải quyết vấn đề POW-MIA. Bởi vậy, tôi nghĩ cá nhân tôi, và hầu hết những người Mỹ, những người hiểu được vai trò chủ chốt của các cựu chiến binh Mỹ trong Quốc Hội và trên khắp nước Mỹ, đều nhận thấy đây là điều thực đáng tự hào.

Đối với cá nhân tôi, tôi thấy thật thú vị, thật tuyệt vời, khi lần đầu tiên tôi tới đây. Tôi nghĩ về bốn người bạn học cùng trung học với tôi đã chết trong chiến tranh Việt Nam. Và khi ông Pete Peterson quay trở về tôi hỏi ông ấy mất bao lâu để thoát ra khỏi những dòng suy nghĩ về những gì trong quá khứ. Ông nói: "mất khoảng một tiếng đồng hồ". Sau đó ông phải đối mặt với những thách thức trên cương vị một vị đại sứ và tiếp bước trong cuộc đời mình.

Và đó cũng là những gì đã xảy ra với tôi. Có những lúc tôi nghĩ tới những thảm kịch cá nhân khi tôi còn nhỏ. Cũng có những lúc những thời khắc như thế xen vào cuộc đời chúng ta để rồi chúng ta lại bước tiếp vào tương lai.

Hỏi: Ngài có nghĩ là nước Mỹ đã quen với điều này rồi không? Thậm chí một số thành viên đảng Dân chủ trong giai đoạn cuối của chiến dịch tranh cử Tổng thống năm nay đã thử nêu lên vấn đề phục vụ của Thống đốc Bush. Ngài có nghĩ là nước Mỹ đã sẵn sàng và liệu chuyến đi lần này có thể là động lực cuối cùng để nước Mỹ tiến lên hay không?

Tổng thống: Tôi hy vọng như vậy. Bởi vì cuộc chiến tranh đã chia rẽ người Việt Nam với người Mỹ, chia rẽ bản thân người Việt Nam với nhau và bây giờ vẫn còn như vậy. Đó là lý do tại sao tôi đã cố gắng ca ngợi lòng anh dũng quả cảm của các chiến binh trong quân đội miền Nam Việt Nam và vai trò quan trọng của những người Mỹ gốc Việt, những người đã ủng hộ lập trường của chúng ta tại Việt Nam cách đây rất lâu và đã làm việc rất tốt vì tự do.

Chúng ta cần hàn gắn vết rạn nứt trong cộng đồng người Việt và điều này cũng đã chia rẽ người Mỹ. Tôi hy vọng thời gian tám năm qua và chuyến đi Việt Nam lần này để cùng Việt Nam hướng tới tương lai sẽ có tác dụng chấm dứt sự chia rẽ đó. Cảm giác của tôi là sự chia rẽ đó đã chấm dứt, ít nhất thì vết rạn nứt cũng không còn như tám năm trước đây, chứ đừng nói gì tới cách đây 10 hay 20 năm.

Hỏi: Chúng ta hãy xem qua tình hình thế giới. Chỉ trong vài tuần nữa thôi thì ông sẽ bàn giao công việc cho người kế nhiệm mình, cụ thể là ai thì chưa rõ nhưng chúng ta hãy nói tới tình hình của một số mối quan hệ chiến lược quan trọng nhất trên thế giới. Tôi muốn bắt đầu với Bắc Triều Tiên. Có thời điểm Ngài đã hy vọng sẽ cùng Ngoại trưởng Albright thăm cả Bắc Triều Tiên nhân tiện chuyến thăm này, nhưng cuối cùng Ngài quyết định chưa có đủ những bước tiến bộ để làm điều đó.

Ngài có thể nói càng cụ thể càng tốt những gì Ngài trông đợi ở Bắc Triều Tiên trong các vấn đề như chương trình tên lửa và những bước tiến khác và liệu Ngài có tin rằng Ngài sẽ tới được Bắc Triều Tiên trước khi hết nhiệm kỳ Tổng thống của mình hay không?

Tổng thống: Tôi vẫn chưa quyết định là có đi thăm Bắc Triều Tiên hay không. Cụ thể về chương trình tên lửa chúng tôi muốn chấm dứt chương trình tên lửa tầm xa và chấm dứt việc xuất khẩu tên lửa. Bắc Triều Tiên đang cần ngoại tệ. Tôi hiểu rằng họ cần tiền và họ sản xuất tên lửa rất giỏi. Nhưng những nước có khả năng nhất để mua tên lửa của họ lại chính là những nước có thể sử dụng tên lửa không đúng mục đích. Đó chính là những gì chúng ta đang cố gắng làm.

Chúng ta cũng muốn duy trì đối thoại giữa hai miền Nam Bắc Triều Tiên mà nhờ có nó, Tổng thống Kim của Hàn quốc đã giành được giải Nobel Hòa bình và ông ta xứng đáng được nhận giải thưởng đó. Chúng ta muốn quá trình đối thoại đó tiếp tục. Và chúng ta muốn cảm nhận về hướng đi trong tương lai là quan hệ giữa Mỹ và Bắc Triều Tiên cũng như là Nam Triều Tiên và Nhật Bản.

Do vậy chúng ta có thể hình dung ra rằng vẫn có thể tiến hành chuyến đi đó nhưng tôi vẫn chưa quyết định được. Điều quan trọng là tôi sẽ bàn giao công việc cho người kế nhiệm trong một hoàn cảnh tốt hơn nhiều so với hoàn cảnh khi tôi nhậm chức. Lúc đó, trước hết, chúng ta phải chấm dứt chương trình hạt nhân của Bắc Triều Tiên và chúng ta đã làm được điều đó vào năm 1993-1994. Trong vòng sáu năm qua chúng ta đã thực hiện hiệp định mà chúng ta đàm phán với họ. Và bây giờ chúng ta đang giải quyết chương trình tên lửa. Hình như Bắc Triều Tiên đã quyết định - ông Kim Jong IL đã quyết định có quan hệ tích cực và cởi mở với thế giới bên ngoài. Và tôi nghĩ rằng đó là việc làm tốt. Tôi cho rằng hòa giải và đoàn tụ gia đình giữa hai miền Nam, Bắc Triều Tiên là cực kỳ quan trọng.

Hỏi: Nước Nga. Ngài gặp tổng thống Nga Putin trong Hội nghị APEC ở Brunei. Tôi giả định rằng chẳng bao lâu sau khi nhậm chức, người kế nhiệm Ngài sẽ nhận được đề xuất từ phía Nga, đi xa hơn những gì Ngài và phía Nga đã thảo luận. Rõ ràng vì ngân sách trong nước eo hẹp, ông Putin muốn cắt giảm số đầu đạn chiến lược xuống khoảng 1000. Điều đó có nằm trong lợi ích an ninh quốc gia của Mỹ không? Ngài có thấy khả năng nào để đạt được mức đó không và có thể là một phần của thoả thuận đó, có khả năng đạt được thoả hiệp về Hiệp ước chống tên lửa đạn đạo (ABM), hiệp ước cho phép triển khai chương trình phòng thủ tên lửa hay không?

Tổng thống: Trước tiên tôi không muốn nói điều gì làm ảnh hưởng tới sự lựa chọn của người kế nhiệm tôi. Tôi nghĩ đó là điều quan trọng. Tôi nghĩ chúng ta hoàn toàn có thể nhất trí để giảm bớt số lượng tên lửa trong kho vũ khí hạt nhân của chúng ta và trong kho vũ khí của Nga. Tôi nghĩ điều quan trọng là số lượng đầu đạn hạt nhân cũng được giảm bớt. Có sự khác nhau giữa tên lửa và đầu đạn. Tôi không nghĩ là chúng ta cần phải quay trở lại loại tên lửa MIRV được trang bị tối tân rất nguy hiểm, tên lửa nhiều đầu đạn.

Nhưng những gì chúng ta cần làm là có một mẫu hình mục tiêu mà chúng ta tin là thích hợp để bảo vệ nước Mỹ và các thành phần tên lửa của chúng ta sẽ phục vụ mẫu hình đó. Nếu chúng ta làm điều đó thì chúng ta có thể nhất trí với họ giảm bớt số lượng tên lửa. Và tôi hy vọng rằng tôi sẽ làm điều đó trước. Tôi rất phấn khởi với điều đó.

Về vấn đề hệ thống phòng thủ tên lửa, tôi nghĩ rằng phải có cách làm thế nào đó để Nga và các nước khác có chung mối quan tâm tin rằng tất cả chúng ta cùng có chung lợi ích trong việc cố gắng triển khai đủ hệ thống phòng thủ tên lửa để ngăn không cho các nước bất hảo và bọn khủng bố xuyên qua các hàng rào bảo vệ không chỉ của nước Mỹ mà còn của Nga, Trung Quốc và bất kỳ nước nào muốn tham gia hệ thống phòng thủ tên lửa này. Tôi nghĩ có một cách làm được điều này nhưng cần rất cùng nhau nghiên cứu sâu và tin cậy lẫn nhau và hiểu được vấn đề hiện nay là gì và làm thế nào để triển khai hệ thống đó.

Nếu có công nghệ làm chúng ta vững tin hơn rằng một, hai, năm hoặc mười tên lửa có thể bị chặn không bay vào nước ta thì cũng khó có thể biện minh cho việc không triển khai công nghệ đó. Mặt khác, lý do tôi không triển khai là vì tôi nghĩ khó có thể biện minh cho việc phá bỏ hệ thống có trong hiệp ước hiện đang phục vụ chúng ta rất tốt trong thời gian khá dài, đánh cược rằng một ngày nào đó, bằng cách nào đó chúng ta sẽ có công nghệ đó. Chúng ta không muốn làm điều đó.

Cách tốt nhất là tiến hành nghiên cứu và cố tìm cách lôi kéo các nước khác cùng tham gia. Bởi vì nếu nghĩ về nó, mọi người sẽ quan tâm tới khả năng của một nước chống lại được tên lửa vô tình được phóng đi do một quốc gia bất hảo hoặc các nhóm khủng bố. Và họ có thể cùng nhau làm được việc này.

Điều tôi đã cố gắng làm là tranh thủ thời gian để người kế nhiệm tôi có thể ngồi với người Nga, người Trung quốc, và với bất cứ ai khác là đối tác và có cùng lợi ích - và tất nhiên là với những đồng minh châu Âu, và tôi đã cố gắng phác họa ra một tương lai khiến cho chúng ta thấy an toàn hơn hiện nay. Toàn bộ vấn đề không phải là điều gì khác ngoài việc phải có một hệ thống có thể dẫn tới một thế giới an toàn hơn.

Hỏi: Chúng ta cần nghỉ giải lao ít phút, nhưng khi trở lại, chúng ta sẽ hỏi Tổng thống về suy nghĩ của ông về cuộc khủng hoảng Trung Đông, cũng như cuộc bầu cử tổng thống đang gây tranh cãi ở Mỹ.

* * *

Hỏi: Trước khi hỏi Ngài về tình hình chính trị trong nước, tôi xin hỏi Ngài câu cuối về tình hình Trung Đông. Ngài đã gặp riêng với ông Arafat và Thủ tướng Barak trước khi thực hiện chuyến công du này. Chắc hẳn nó là nguồn gây thất vọng to lớn đối với Ngài vì Ngài đã dành nhiều thời gian vào đó. Ngài có hy vọng rằng Ngài có thể sớm đưa họ lại ngồi cùng nhau, và chúng ta có thể tiến xa hơn, như làm dịu bạo lực trước khi Ngài kết thúc nhiệm kỳ, và có thể trở lại những cuộc hòa đàm chính thức? Có phải lúc này điều đó hoàn toàn là không thực tế?

Tổng thống: Câu trả lời thực lòng là tôi không biết, vì tôi không nghĩ là họ có thể bắt đầu đàm phán trở lại cho đến khi chúng ta có thể giảm đáng kể mức độ bạo lực. Lúc này đây tôi không rõ điều đó có xảy ra sớm được không, mặc dù tôi đang cố gắng làm việc đó và tôi đã cố gắng làm điều đó từ khi tôi ở đây. Tôi không loại trừ điều đó xảy ra.

Nhưng điều tồi tệ là ở chỗ khoảng cách giữa họ không phải quá lớn đối với một số vấn đề quan trọng, và những gì chúng ta thấy là một lời nhắc nhở khôn ngoan rằng nguyên trạng cũ không phải là một lựa chọn. Nếu không tiếp tục làm cho tình hình ở Trung Đông tốt lên thì cuối cùng tình hình sẽ trở nên tồi tệ hơn.

Hỏi: Gánh nặng của phía bên này hay bên kia? Ngài đã lạc quan một cách dè dặt khi rời Sharm el-Sheik, cho rằng Ngài có thể chấm dứt bạo lực, có một thời gian dịu lắng, và rồi đưa họ trở lại với nhau. Rõ ràng họ đã không thể chấm dứt bạo lực.

Tổng thống: Dù tin hay không, tôi vẫn nghĩ Sharm el-Sheik là điều đáng làm bởi vì trước hết thoả thuận chúng tôi đạt được ở đó chính là những việc họ sẽ phải làm để đẩy lùi bạo lực và tạo điều kiện để nối lại các cuộc hòa đàm. Trước Sharm el-Sheik tôi đã có cảm giác là chúng ta đang rơi vào một tình trạng rất nguy hiểm trong khu vực. Bây giờ tôi nghĩ có nhiều chủ thể thực sự có trách nhiệm ở trong khu vực cũng đang cố gắng chấm dứt tình trạng này.

Tôi phải thừa nhận rằng tình hình rất phức tạp và đau buồn. Chúng ta phải tìm cách chấm dứt bạo lực. Không nhất thiết phải chấm dứt hoàn toàn, nhưng phải giảm thiểu đáng kể bạo lực trước khi các bên có thể nói chuyện trở lại và đưa ra những cam kết có thể làm cơ sở cho Hiệp định hòa bình.

Vậy điều đó có thể xảy ra không? Có, điều đó là có thể. Nó có thể vì họ không ở xa nhau. Nhưng họ cũng có thể cách xa nhau một nửa địa cầu, chừng nào chiến tranh vẫn còn tiếp diễn. Đó là những gì chúng ta đang làm, và tôi hy vọng có thể tìm ra cách chấm dứt điều đó.

Hỏi: Cho phép tôi hưởng suy nghĩ của Ngài trở lại Mỹ. Khi Ngài rời Hoa kỳ thực hiện chuyến đi này, đang có tranh chấp ai sẽ là Tổng thống kế nhiệm. Khi Ngài chào xã giao Chủ tịch nước Việt nam tới qua, Ngài có nói đùa là phải khẩn trương trở về để xem có Tổng thống đắc cử chưa. Việc kiểm phiếu lại đang tiếp tục, và cùng với nó là tranh cãi đảng phái tăng lên. Những người Cộng hòa ủng hộ Thống đốc Bush nói rằng những người Dân chủ đang tìm cách đánh cắp cuộc bầu cử; những người Dân chủ lại nói Đảng Cộng hòa đang tìm cách chối từ dân chúng một cuộc kiểm phiếu công bằng và đóng cửa dân chủ. Theo Ngài, điều này có ích không? Những gì đang diễn ra rõ ràng là không hay. Liệu có ích khi ta nghe bất cứ điều gì từ cả hai phía?

Tổng thống: Trước hết, tôi không biết đó có phải là một câu hỏi hữu ích, xét mọi khía cạnh. Bây giờ dường như là khi tất cả phiếu được kiểm, Phó Tổng thống Al Gore sẽ giành được đa số phiếu phổ thông. Có lẽ ông ta sẽ thiếu ba phiếu đại cử tri, trừ phi ông ta thắng ở Florida. Do đó, mọi việc là ở Florida. Và ông Bush dẫn điểm rất sát sao so với ông Gore trong tổng số 6 triệu phiếu, chưa đầy 1/10 của 1%, chỉ bằng 1/6 của 1/10 của 1%, khoảng chừng đó.

Trong bối cảnh như vậy, quý vị thấy hai bên sẽ tìm cách đưa ra những lập luận tốt nhất có thể vì khoảng cách giữa hai bên là cực kỳ nhỏ. Tôi nghĩ điều quan trọng là quá trình này vẫn đang tiếp diễn, các đảng phái đang theo đuổi - họ đều có những người đại diện có năng lực, họ đều nhờ đến tòa án ở Florida, và Tòa án tối cao có lẽ sẵn sàng đưa ra ngay quyết định của mình.

Do đó, tôi nghĩ người Mỹ nên để tự nó diễn ra và họ cần hiểu rằng với quá nhiều lợi ích liên quan, cả hai bên sẽ dành hết sức để kiện tụng. Điều duy nhất tôi hy vọng tất cả chúng ta nên nhớ là chúng ta không biết ai thắng nhưng chúng ta phải biết khi mọi người đi bỏ phiếu, tất cả phiếu của họ phải được kiểm nếu có thể. Vì vậy, chúng ta nên tôn trọng quá trình này và tôn trọng việc phán quyết của tòa án sẽ xảy ra, không thể đổ lỗi cho bên nào trong việc họ kiện đến cùng.

Đây không phải là một cuộc khủng hoảng trong hệ thống chính quyền Mỹ vì nó sẽ kết thúc. Nó sẽ kết thúc khi vẫn còn nhiều thời gian cho Tổng Thống mới tuyên thệ nhậm chức. Có cách để giải quyết những việc này. Tất cả đang ở tòa án và như tôi đã nói, dường như đang được xử lý mau lẹ. Một số quyết định đi theo hướng này, một số đi theo hướng khác. Chúng ta sẽ chờ xem kết quả ra sao.

Nhưng tôi nghĩ người Mỹ nên để, và tôi cảm thấy họ đang để nó diễn ra theo cách thích hợp, và đó là cái tôi nghĩ cần phải làm.

Hỏi: Nhưng hãy nhìn góc độ khác. Trong quyền hạn của mình, Ngài có nhiều kinh nghiệm điều hành trong những hoàn cảnh rất khó khăn. Trong nửa nhiệm kỳ sau của Ngài, mối quan hệ với Quốc hội do Đảng Cộng hòa kiểm soát không tốt cho lắm. Giờ đây cả hai bên đang tiến hành nghiên cứu về cái mà, ô, có thể phải đưa ra Quốc Hội và có thể phải trút quyền của đại cử tri. Như Ngài thấy, với cuộc bầu cử đang bước vào giai đoạn chót và cuộc chiến về việc ai sẽ đắc cử đang diễn ra gay gắt, vậy theo Ngài ai có thể xử lý được tình huống này một cách thoả đáng.

Tổng thống: Tôi muốn nói hai điểm. Trước hết, đúng là tôi đã gặp phải một nhóm ủng hộ đảng Cộng hòa một cách không bình thường. Nhưng cũng đúng là chúng tôi đã làm được nhiều việc. Tôi muốn nói, tôi đã hài lòng nhận thấy, tôi thừa nhận là một số sinh viên lịch sử Mỹ trong mấy tuần qua đã nói rằng tôi đã giữ phần trăm những lời hứa đưa ra trong vận động tranh cử được nhiều hơn bất cứ Tổng thống nào trong lịch sử hiện đại. Và chúng tôi đã làm được nhiều việc với Quốc hội do Đảng Cộng hòa kiểm soát trong sáu năm qua, bất chấp tình trạng chia rẽ đảng phái.

Chúng tôi đã đạt được thoả thuận ngân sách cân bằng. Chúng tôi đã tiến hành cải tổ phúc lợi. Năm nay, chúng tôi đã có biện pháp xóa nợ cho những nước nghèo nhất trên thế giới và nhiều vấn đề khác. Tôi không muốn đề cập đến tất cả, nhưng điều tôi muốn nói là thậm chí trong hoàn cảnh khó khăn khi Quốc hội bị chia rẽ và Tổng thống được bầu với số phiếu sát nút, chúng ta không nên cho rằng họ không có khả năng làm được gì. Nếu họ sẵn sàng cố gắng làm việc, bảo vệ quan điểm của mình và cuối cùng thoả hiệp có nguyên tắc, thì họ có thể làm được nhiều việc. Đó là điều đầu tiên tôi muốn nói.

Điều thứ hai là nếu quý vị nhìn vào lịch sử Hoa kỳ, việc người dành quyền vào Nhà Trắng trong những hoàn cảnh này sẽ phải điều hành một đất nước chia rẽ sâu sắc không phải là điều không tránh khỏi. Năm 1876, khi Tổng thống Hayes đắc cử, ông ta hứa chỉ phục vụ một nhiệm kỳ. Do đó, chúng ta không biết có phải ông ta được tái đắc cử không, khi ông ta thua phiếu phổ thông nhưng lại thắng phiếu đại cử tri.

Năm 1824, John Quincy Adams thắng ở Hạ nghị viện khi ông ta thua phiếu phổ thông và bị bỏ phiếu buộc từ chức. Mặc dù ông trở lại và có sự nghiệp huy hoàng, đấu tranh chống lại chế độ nô lệ nhưng khi Thomas Jefferson bị buộc phải qua rất nhiều cuộc bỏ phiếu để vào Hạ nghị viện, ông ta thắng lợi như một nhân vật có khả năng thống nhất với cam kết sẽ thống nhất hơn. Thực tế ông ta đã thành công tới mức nắm cương vị tổng thống liên hai nhiệm kỳ, và đảng đối lập, Đảng liên bang đã biến mất. Rồi hai thành viên của Đảng ông là James Madison và James Monroe đã kế nhiệm ông ta và cả hai đều làm hai nhiệm kỳ. Và thời kỳ 24 năm là thời kỳ dài nhất của sự ổn định chính trị trong lịch sử nền Cộng hòa đến khi những người cộng hòa cầm quyền sau cuộc Nội chiến và rồi những năm của Roosevelt-Truman, thời kỳ Đại suy thoái và Thế chiến thứ II.

Do đó tôi không nghĩ chúng ta phải trần trở, vò đầu bứt tóc để tiên đoán. Chúng ta có một hệ thống, nó đang hoạt động, và những người ủng hộ cho bên nào cũng đang chịu sức ép to lớn, và tất nhiên họ đôi lúc cục cằn, thô lỗ với nhau. Nhưng hãy xem, các bạn cũng đã lường trước. Tôi muốn nói, 100 triệu cử tri đã bầu và trên dưới 1000 phiếu vẫn chưa xác định được tính hợp lệ ở Florida.

Như vậy mọi người nên thư giãn, để quá trình tự diễn ra. Đừng cho rằng dù ai thắng, dù điều gì xảy ra, điều đó sẽ xấu đối với Hoa Kỳ. Điều đó có thể hoàn toàn tốt vì nó làm cho đất nước nhận ra rằng chúng ta đang ở trong một kỷ nguyên hoàn toàn mới. Không ai giấu được sự thật. Tất cả chúng ta cố gắng hiểu ngày mai. Rõ ràng là khoảng 2/3

dân Mỹ muốn một trung tâm năng động, đẩy họ lại cùng nhau và đưa họ về phía trước. Tôi nghĩ chúng ta còn cơ hội để làm việc đó

Hỏi: Chúng ta thiếu thời gian, đúng ra đã hết thời gian, nhưng nói gọn trong một, hai câu nữa, Ngài đã làm Tổng thống được tám năm và tôi nghĩ Ngài chỉ còn 8 tuần nữa. Ngài có suy nghĩ gì khi hàng ngày Ngài thức dậy đi đến nhiệm sở?

Tổng thống: Tôi muốn làm mọi việc có thể khi tôi ở đây. Phần còn lại tôi cảm thấy yên lòng. Nước Mỹ hiện tốt hơn nhiều so với tám năm trước đây. Chúng ta đã thực hiện những ý tưởng và chính sách mà tôi đề ra năm 92 và 96. Tôi đã không làm được mọi việc mà tôi muốn, nhưng đã làm được đa số việc mà tôi muốn làm, và tôi yên lòng rằng điều đó đã làm lợi cho đất nước.

Và rồi nhiều điều tốt đã xuất hiện cho đất nước. Bây giờ tôi rất vui và hài lòng. Tất nhiên, tôi rất vui sướng việc Hillary được bầu vào Thượng viện và tôi cảm thấy rất hài lòng. Nhưng vẫn còn nhiều việc tôi muốn làm và tôi sẽ làm việc đến phút cuối cùng.

CNN: Chúng tôi rất cảm ơn Tổng thống đã dành thời gian cho cuộc phỏng vấn.

Tổng thống: Cảm ơn.